

Schumicky Lilla

Uganda napos és árnyas oldala

UGANDA FEKETE-AFRIKA EGYIK LEGNAGYOBB VARÁZSA

Hogyan is jellemezném ezt a csodát, Ugandát? Egy ország, ahol szinte minden megtalálható, amit egy ország csak kívánhat. Magas hegyek, végtelen savannák, sűrű esőerdő, ahol a világ hegyi gorilla populációjának fele él, gyönyörű hosszú homokos strandok a tavak partján, gyorsfolyású folyók, amelyek kiválóak a raftingolásra, csodálatos nemzeti parkok, ahol az igazi afrikai nagyvadak élnek, valamint Afrika talán legkedvesebb és legbarátságosabb emberei. Uganda maga a paradicsom a maga vibráló, forró, élettel teli atmoszférájával. Egy tökéletes afrikai élmény mindazok számára, akik az igazi Fekete-Afrikát akarják megtapasztalni. Mindenkinek csak ajánlani tudom.

UGANDA A NAPPAL VAN MEGÁLDVA

Winston Churchill Ugandát egyszerűen Afrika gyöngyszemének nevezte. Talán Uganda természeti változatossága jutatta erre a megállapításra. Itt található Afrika egyik legmagasabb hegyláncolata, a Ruwenzori öt ezer méter feletti csúcsával. Igazi kihí-

vás a hegyászok számára a hófödte csúcsok megmásítása. A hegyekből bukik alá Afrika egyik legerősebb zuhataga a Murchinson-vízesés, amely lélegzetelállító energiával dübörög a mélységbe. A Kibale Forest Nemzeti Parkban is feledhetetlen élményekben lehet részünk, és a hegyi gorillák társaságában ünnepelhetjük a felkelő napot.

Az ugandai emberek épp olyan varázslatosak és elbűvölők, mint országuk természeti szépsége. Több mint ötven nyelvjárást beszélnek, bár nagyrészüket hasonló egymáshoz. Az angol hivatalos nyelven kívül a legtöbben lu-gandául (délen), és acsoliul (északon) beszélnek. Két teljesen különböző nyelvről beszélünk, mert míg a lu-ganda a bantu, addig az acsoli a nilusi nyelvcsaládhoz tartozik. A 25 milliós lakosság három százalékát a pigmeusok, vagy más néven erdei emberek alkotják, akiket a városokban nem nagyon lehet látni, mivel jobban kedvelik az ország nyugati részén található őserdők nyújtotta békés környezetet. Ha mégis megpillantunk egyet-egyét, akkor általában Kampala villanegyedében lelhetünk rájuk, mint ajtónállókra vagy házi szolgákra.

Kampalában, Kelet-Afrika egyik legdinamikusabban fejlődő fővárosában hihetetlenül élénk, színes piaci forgataggal, nagyszerű éjszakai élettel, és multikulturális diverzitással találkozhatunk. A gazdasági áruforgalom nagy részét indiaiak bonyolítják,

Általában a gyerekeknek nincs lehetőségük iskolába járni a menekült táborokban, így egész nap csak a táborokban lézengenek. Alokoulum IDP Camp, Gulu, Uganda 2007

míg a nagyszabású útépitkezések általában a japánok irányítása alatt állnak. A kiskereskedők főleg helyiek, illetve a szomszédos országokból érkező kenyaiak, etiópok valamint kongóiak. Az embereket az élet szeretete és a másik iránti tolerancia kapcsolja össze, ez ad lehetőséget a remek össz munkára. A különböző vallások iránti tisztelet eredménye Kampala színes képe, amelyet hatalmas mecsetek, finoman cizellált Baha, illetve Dzsina templomok, valamint grandiózus katolikus katedrálisok tesznek még érdekesebbé. Uganda fővárosát, sokszínűsége miatt, Afrika New Yorkjának, vagy nagy almájának is szokták nevezni.

DE, AHOL NAPOS OLDAL LÉTEZIK OTT AZ ÁRNYÉK IS MEGTALÁLHATÓ...

Uganda árnyéka: az a több mint 1,8 millió menekült, aki az ország északi részében él. A turisták ide már nem jönnek el, mivel kevés a látnivaló, természeti egzotikumuk sincsenek, és a közbiztonság sem megfelelő. A messzi északon csak segélyszervezetek működnek melyek munkája többé-kevésbé a közel kétfélmillió menekülthöz kapcsolódik. Egy kívülálló látogató számára Észak-Uganda mégis úgy tűnhet, mintha a nyugati világ és Kampala elfeledkezett volna róla. Jan Egeland, az Egyesült Nemzetek Szervezetének emberjogi ügyekért felelős titkára is megállapította, hogy „nincs a világnak még egy olyan elfeledett része, ahol ennyire szükség lenne a segélyekre, mint Észak-Ugandában”. A menekültek az ország négy tartományába koncentrálódnak: Guluba, Páderba, Amuruba és Kitumba, de több mint 50%-uk él Guluban. Az egyik nap, éppen amikor egy kilencórás „kéjutazás” után visszaérkeztem Guluból Kampalába, a városi busz egyik utasa megkérdezte

tőlem, hogy Gulu vajon Ugandához tartozik-e? Nos, a kampalai átlagember szinte soha nem megy északra, és fogalma sincsen arról, hogy mi történik ott.

Pedig nagyon sok minden történt Észak-Ugandában, ott, ahol ma már mintegy húsz éve zajlik Afrika egyik leghosszabb és legvéresebb polgárháborúja. 1987-ben alakult meg az „Isten Ellenállásának Hadserege” (LRA) mely főként Észak-Ugandában, Dél-Szudánban, illetve Kongó Ituri nevű tartományában tevékenykedik. A katonai szervezetet legtöbbször az ugandai kormány elleni lázadó csoportként definiálják. Joseph Kony, az LRA vezére egyfajta spirituális médiumként határozza meg önmagát. Célja a bibliai tízparancsolat törvényein, illetve az acsoli szinkretizmuson nyugvó, független acsoli állam létrehozása, mely a jelenlegi Gulu, Kitgum, illetve Pader tartományokból állna. Függetlenségükért folytatott harcuk az emberi jogok lábballal tiprásával, széleskörű erőszakkal, gyerekek elrablásával, nők meg erőszakolásával, csonkítással, tömegmészárlással és rengeteg fizikai, illetve mentális kegyetlenkedéssel jár. Becslések szerint az LRA 65%-át gyerekkatonák alkotják. A „lázadók” sokszor egész falvakat mészárolnak le, a lányokat szex-rabszolgának, míg a fiúkat átnevelő táborokba hurcolják el. Néha az áldozatok alig nyolc évesek, akiket marihuána és egyéb drogok befolyása alatt képeznek ki különböző kegyetlenkedésekre.

Az egyik volt gyerekkatonával, Sunnyval, Lacorban beszélgettem: „Kilenc éves voltam, amikor a lázadók megtámadták a falunkat. Éjszaka volt, három idősebb nővéremmel és a kishúgommal aludtunk egy kunyhóban. A fegyverropogásra ébredtem, tudtam, hogy itt vannak a lázadók. Nővéreim sikoltottak, hogy mindannyiunkat meg fognak ölni. Tanácstalan voltam,

A mizer ellenére a mosoly nem tűnik el menekült gyerekek arcáról. Akurukwe IDP Camp, Gulu, Uganda 2007

abban reménykedtem, hogy hátha a mi házunkat elkerülik. Pár perc múlva betörték az ajtót. Rettegtem. Anenát, legidősebb nővéremet pangával ölték meg, amint beléptek a házba. Debraht a szemem láttára először négyen megerőszakolták, majd elvágta a torkát. Azt hittem álmodom. Ez nem történhet meg az én édes testvéreimmel. Mindenfelé vér. Danát, harmadik nővéremet, a hajánál fogva ráncigálták ki a konyhából és őt is vagy hárman ott helyben megbecstelenítették, de nem ölték meg. Nem tudtam, hogy velem mit fognak kezdeni, csak vártam kishúgommal a végzetünket. Apáért kiáltottam, de nem jött hang szüleim konyhája felől. Annyira rettegtem, hogy sírni sem tudtam, csak hűgom szipogott mellettem. Engem is kirángattak és összeverték, elvesztettem az eszméletemet. Csak később tértem magamhoz az erdőben, de egyik szemem olyan súlyosan be volt dagadva, hogy nem tudtam kinyitni. A vér rászáradt a ruhámra. Más gyerekek is voltak mellettem hasonlóan összeverve. Nem tudtuk, hogy hol vagyunk. Később katonák jöttek és újból mindenkit, vagy huszadmagunkat összeverték. Én ismét elvesztettem az eszméletemet. Ez így ment heteken át: verés és futtatás. Hosszú kilométereken át kellett futnunk az erdőben, és ha valaki összeesett az éhségtől és nem bírta tovább, azt ismét összeverték. Szörnyű volt, azt kívántam: bárcsak meghalnék. Később kaptunk enni, ugalit és inni, porcst. Hálás voltam. Majd megkaptuk AK-47-es géppuskáinkat is. Mérhetetlenül nehéz volt cipelni, de mindenkinek vinnie kellett a sajátját, máskülönben jött a verés. Kaptunk füvet is, ami által egy kicsit elszakadhattam abból a pokolból, de mindig azt harsogták mellettem, töröld ki az agyadból az előző életedet, mostantól velünk vagy, és a kormány az ellenséged, harcolsz velünk a *Szent Acsoli* államért. Hónapok múlhattak el, bár időérzékemet hamar elvesztettem. Egyik éjszaka mindegyikünket felkeltették, és azt

mondták, most megmutathatjuk, mit tanultunk a kiképzés alatt. Kaptunk varagyit – erős ugandai rövid ital –, meg füvet. Hamar mámoros állapotba kerültünk, ilyenkor nem gondoltam semmire, sokat gyalogoltunk, míg egy faluhoz nem értünk. Hónapok után most láttam először falut. Az előőrs már megkezdte a „munkát”: minden lángokban állt, és csak az emberek halálsikolyát hallottam mindenfelől. Nem érdekelt, szólt a zene hangszóróinkból”. – Sunny nem akarja folytatni, könnyeivel küszködik. Nem akarom erőltetni, de ülve maradok és várok, hátha meggondolja magát, és mégis megosztja velem története további részét. Újabb cigarettát kér tőlem, és lassan újra formálja a szavakat: „Én is öltem. Nem akartam látni az arcokat, de mégis tudom, hogy halálom napjáig nem fogom őket elfelejteni. Sokat megöltem, mert ellenség volt. Meg kellett mutatni Museveninek, hogy mi itt vagyunk, és nem félünk”. – Sunny öt évet töltött a lázadók között. Amikor kérdeztem, hogy miért és hogyan szökött meg, a következőket mondta: „Az életünk kemény volt, és lassan teljesen elfelejtettem anyám, apám és a testvéreim arcát. Nem emlékeztem semmire a kiképzés előtti időszakomból. Nem akartam emlékezni. De az egyik estén minden visszajött, és ekkor döntöttem úgy, hogy megszököm. Szokásos éjszakai mulatozásunkat tartottuk, amikor ismét lányokat hoztak a táborba. Az egyik nem akart engedelmessé válni és az egyik feljebbvalóm szétlőtte a lábán egy üveg varagyit, majd egy másik üveget szétlőcsolt a testén. Rápökölte a cigarettáját és a lány égni kezdett. Senki nem mozdult. Soha, soha nem fogom elfelejteni ezt a rémisztő látványt. Egy élő lány, talán 13 éves, lángolt a tábor közepén. A többi lány sikoltozott, és akkor az egyik a nevemen szólított. Nem láttam jól a sötétben, de a hang nagyon ismerősen csengett. Közelebb mentem, az égő lány tüze lassan lejjebb hagyott, mivel a földön hempergőzött, és megpillantottam a lányt, aki még mindig a nevemen szólongat

A mango szezon az egyetlen olyan időszak az évben, amikor a gyerekek vitaminhoz juthatnak. Lacor. Gulu, Uganda 2007

tott. Dana volt az, a nővérem. Hirtelen rosszul lettem és forgott velem a világ. Több mint öt éve nem láttam senkit a falumból és most ott volt az én édes nővérem, életben. Elájultam, de próbáltam hamar magamhoz térni, nem akartam elveszíteni a hangot. Mikor magamhoz tértem, már minden csendes volt, a „multság” végett ért. Dana ötlött ismét az emlékeimbe. Biztos voltam benne, hogy őt láttam és az egész nem csak egy újabb delíriumos vízió volt. Felkeltem és érdeklődtem a lányok után. Nem kellett messzire mennem a következő táborban voltak, némely eszméletlenül hevert a földön. Nehezen láttam, és nem akartam, hogy nagy feltűnést keltsék társaim között. Az egyik fiatal lány mellett ott volt Dana. Megragadtam a karját és befogtam a száját, nehogy kiabáljon. Megismert és engedelmeskedett. Bevitettem az erdőbe. Szorosán követtem, és bár nem tudom miért, de teljes bizalma volt bennem. Itt a vége, gondoltam, most vagy soha. Kúszunk befelé az erdőbe, gépfegyverem a hátamon. Eljött a hajnal és most már rohanóra fogtuk. Tudtam, hogy mi jár azoknak, akiket szökésen kapnak, a legnagyobb kínok közötti halál. Rohantunk, nem is tudom merre. Gépfegyverem nagyon nehéz volt, de nem akartam elhajtítani. Láttam, hogy Dana energiája a végét járja, de nem állhattunk meg, a hátamra vettem, és a vállára akasztottam fegyveremet. Egy kisebb vízmosáshoz értünk, ahol gyerekeket pillantottam meg. Sikoltozva rohantak el, hogy itt az LRA. Elrejtettem géppuskámat a bokorban és követtem nyomaikat. Innentől fogva biztonságban voltunk... Azóta Danával élek, itt Lacorban, ahol mindketten születünk. Megtudtam, hogy szüleimet azon az este szintén megölték, de kishúgom egy távoli nagynéninél van Kampalában...” – Dana ma 19 éves, Sunny 16. Egyedül vannak, minden emlékekkel és élményekkel. A hétagú családból hárman éltek túl az LRA támadását.

1994 óta számtalan béketárgyalási kísérletre került sor a lázadók, illetve a kormány között, de tartós eredményt egyik sem hozott. 2006. júniusában kezdődött meg a jubai béke-párbeszéd, amelynek eredményeképpen 2007. januárjától radikálisan csökkent az LRA által folytatott harci tevékenység, főként Gulu tartományban. Az egyezkedések azonban még mindig folynak és a hivatalos fegyverletételről szóló dokumentumot sem írták alá. Ennek következtében a lakosság továbbra is rettegésben él, nem tudván, hogy mikor jöhet a következő támadás. Az acsoliak elvesztették a hitüket a Museveni által irányított kormányban és csakis a nemzetközi segítségben bíznak.

A húsz éves polgárháború hatásait leginkább a fent említett négy tartományban lehet érezni. Több mint kétmillió ugandai kényszerült eredeti lakóhelye elhagyására. Többségük menekülttáborokba került, melyek legtöbbször a katolikus templomok, parókiák köré szerveződtek, mivel azok az egyház által mindig jobban voltak védve, mint a falvak. A táborok többsége nem hivatalos szervezés alapján alakult, így folyamatos segítséget egyetlen nemzetközi segélyszervezettől sem kapnak. Az ENSZ Élelem-segélyezési Programja (WFP) kéthavonta oszt élelmet a rászorulóknak, legtöbbször gyenge minőségű babot, kukoricát, illetve főző olajat. A menekült gyerekek több

Rendeteg gyerek született a fogságban fiatal anyáktól, akik általában tizenhárom és tizennégy évesek voltak. Miután sikerült elmenekülniük az LRA-ból csak a menekült táborokban van helyük. Coopee IDP Camp, Gulu, Uganda 2007

mint kilencven százaléka alultáplált, mely a felpuffadt hasban, az aránytalanul nagy fejben és a vékony, hosszú végtagokban mutatkozik meg.

Az elhúzódó polgárháborút természetesen a gyermekek szenvedik meg a leginkább. A támadásoktól, illetve az elrablástól tartva fiatalok tízezrei maradtak ki az oktatásból, mivel a szülők féltek elengedni őket a faluktól messze, a sokszor kilométerekre található iskolákba. A kimaradás másik általános okaként a polgárháború által generált szegénységet említhetjük: a rendszeres támadások miatt munka nélkül maradó szülők egyszerűen nem képesek megfizetni a tandíjat. Észak-Uganda körülbelül hetven százaléka él a szegénységi küszöb alatt, ami azt jelenti, hogy kevesebb, mint napi egy dollár áll a rendelkezésükre.

AZ ÁRNYÉK ELHESSEGETÉSE

A jelenlévő segélyszervezetek legfőbb célja az iskola ismételt bevezetése, a volt gyerekkatonák rehabilitációja, illetve a gyermekekre (is) jellemző alultápláltság megszüntetése. Mivel a közbiztonság még mindig nem kielégítő, ezért az iskolák többségét a menekülttáborokon

belül próbálják működtetni. A nemzetközi támogatás hiányából fakadóan én is egy mangófa alatt, a foci-pálya mentén tanítok több, mint 300 menekültet Alokulumban, egyedül. A kihívás hihetetlenül nehéz, de egyben roppant izgalmas is. Hiszek abban, hogy az írni-olvasni tudáshoz minden embernek alanyi joga van. És most nekem kell megtanítanom ezt a 300 embert egyetlen mobiltáblám segítségével. Minden másnap felpattanok rozoga kínai biciklire és a fűkunyhómtól két és fél kilométerre található Alokulum menekülttáborba hajtok, melyet nem lehet eltéveszteni: az útmentén, rendszertelenül több száz sötét kunyhó egymás hegyére-hátára építve. Semmiféle utca, vagy csatorna-rendszer nincsen, a gyerekek gyakran teljesen mezítelenül játszanak a szennyes lében, szemétben, mely ellepi a házak közötti sítáborokat. Szinte minden gyerek bőrbetegségben szenved. Több mint ötezezer kiskorú maradt teljesen árván a háború következtében. Egy-egy családban nem ritkán húsz-huszonöt gyermeket nevelnek a távoli rokonok, akik nemhogy a kicsiket, de még önmagukat sem tudják megfelelően ellátni. Az egészségügyi körülmények katasztrofálisak, egyáltalán nem embernek valók. Akurukwe menekülttáborban 4000 emberre kettő darab kút jut! Így nem csoda, hogy a menekültek hetekig, olykor hónapokig nem képesek megfürödni. Az egész táborban általános depresszió uralkodik, szinte senki nem tud dolgozni, mivel a környező földek nagyrészt az egyház tulajdonában vannak, mely nem adja ki azokat a menekülteknek művelésre. Az emberek többsége csak tengődik tétlenül a fojtogató levegőjű kunyhójában és vár. Húsz éve várnak arra, hogy valami történjen. Már egy teljes generáció nőtt fel ezek között az embertelen körülmények között. A menekülteken érezni lehet, hogy lassan belefáradtak a várakozásba és a semmittevésbe, kezdik feladni életüket. Ezért döntöttem osztrák barátnőmmel és néhány helyi segélyszervezettel, hogy valamit tennünk kell ezekért az önhibájukon kívül idejutott szerencsétlenekért, akik csontvázként lődörögnek a menekülttáborokban, miközben a hasonlóan nyomorúságos körülmények között szenvedő saját gyerekeik kezében van a sorsuk. Szeretnénk terjeszteni az örökbefogadás programját, amellyel igyekszünk biztosítani a menekültgyerekek jövőjét. Mindössze évi 200 US dollárral egy gyermek egy egész éven át járhat általános iskolába, illetve kaphat megfelelő mennyiségű és minőségű táplálékot. Saját tapasztalatból tudom, hogy sokan vagyunk a nyugati világban, akik úgy érezzük, hogy valamilyen úton tudnánk segíteni a harmadik világ szegényein, csak azt nem tudjuk, hogy merre induljunk. Nos, itt a megoldás. Arra kérem, hogy támogasson, fogadjon virtuálisan örökbe egy gyermeket és biztosítsa annak jövőjét, hogy legyen esélye teljes felnőttként az életbe lépni, ha már a békés gyerekkor nem adatott meg számára. Kérem, küldjön e-mailt a lillafrica@yahoo.com címre a további részletekért. ☀

Mert Észak-Ugandában napra van szükségünk és nem árnyékra!

*A gyerekek már három éves koruktól fogva dolgozni kényszerülnek. Részt vesznek a háztartási és mezőgazdasági munkában, élelemgyűjtésben.
Alokoulum IDP Camp, Gulu, Uganda 2007*